

Slovenska povojna katoliška lirika

Ivo Brnčič

Za problematiko katoliške lirike in njene erotike je nenavadno zanimiv primer Boža Voduška, ki se zdi od vsega početka med vsemi katoliškimi pesniki še najmanj katoliški tako po svojih oblikovnih (odvrčanje od ekspresionizma) kakor po nekaterih duhovitih posebnostih. Religiozni motiv, ki tolikaj bistveno obeležuje brata Vodnika, Pogačnika ali kakega Avsenaka, je v njegovih stilih povsem izostal. Njegovo intelektualno pobarvano, izvirno, nekam čudaško občutno dekadentno precej artistično pesništvo, ki je vendar pokazalo tuptatam nekaj tiste svobodne človeške kretnje, katere odsotnost je ena glavnih hib naše katoliške književnosti sploh, označuje ta odtenek anarhičnega revolucionarstva, kakršno je tipična oznaka mnogih deklariranih intelektualcev v sodobni družbi; in naj je tudi končal svojo „Borbo s poezijo, usodo in smrtjo“ z izjavo, da se preda božanstvu „kakor sem zloben in dober... ves, kakor truden in uporen“, kajti „samo tebi se morem predati“ — govori iz njegove lirike intelektualni nemir tiste vrste, ki pomeni že sam po sebi beg iz katoliškega idejnega sveta. Je to nihilističen, kaotičen, uporen duh, ki se nenehoma bije z vernikom in je prav v tej prepletenosti sila značilen za današnjo razvojno stopnjo naše katoliške poezije. Erotika pa, ki se je ž njim nazadnje le pokazala v svoji stvarni, konkretni podobi, se je najpoprej prevalila v čutnost, zvezano z grenkobo naveličanja in osebnega razočaranja („Pesem ob ločitvi“, Krog) in se potlej pojavila v obliki norčavega, trpkega, presenetljivega cinizma („Ljubezenska lekcija“, Sodobnost, 1934); ta cinična posmehljivost (ki jo je še stopnjeval v nerotičnih pesmih „Balada o pisanem svetu“, „Žalostinka za obešencem“, ibid.), pa je zgolj logična, neizbežna psihološka konsekvence deklasiranega človeka, ki se je notranje odtrgal od katolištva (najsí tudi nemara njegova zavest še ni docela odobrila tega dejstva), v katerem očitno „nismo našli pomirljive odveze topi krivdi, ki se v svetu drami“; sedaj je pesnik obstal sredi viharnega družbenega dogajanja, obtežen od vse temne individualistične dedščine, katero mu je zapustila njegova nekdanja pripadnost in ki mu brani, da bi se znašel sredi „vesoljnega poloma.“ Prav v svoji idejni neorientiranosti, osebni razklanosti in še bolj v svojem cinizmu, skrajni antitezi katoliškega moralizma, pa je Božo Vodušek v svoji smeri značilen in nujen psihološki rezultat naše katoliške poezije, dokaz njene globoke notranje razdvojenosti in brezizhodnosti.

Če se navsezadnje vprašamo po človeški pomembnosti takšne erotike in takšnih pesnitev, kakršne nam ponuja naša katoliška poe-

zija že dokaj več kakor deset let, moramo vnovič poudariti, da je resnična lirika golo, prvobitno, neizumetničeno čustvo in da nastaja edinole v dejanski borbi za kakršnekoli stvarne človeške vrednote. In še je treba ugotoviti, da se pristna lirska pesem iztrga iz človeka z ono neprisiljeno, nujno naravnostjo, s kakršno teko vode v prirodi in se v hosti kličejo živali.. Resnična lirika je nevsiljiva in udržana, je na nek način zmeraj diskretna; zakaj nobena intimnost, ki se izraža v umetnosti, ne sme biti agresivna, če hoče ostati v estetskih in človeških mejah. Toda nasladno grebsti po samem sebi in se trpinčiti z bolnim samodopadanjem! martiromansko in masohistično „širiti svojo črno rano“ (Kocbek), naglas kričati o tej rani in o svojih prenapetih flagelantskih spokorniških vzhičenjih; kazati na nekakšne osebnostne, solipsistične probleme krivde in nekrivde, greha in kesanja, na probleme, ki postanejo iz objektivne razdalje ob vse težjih, splošnejših vprašanjih in vse tragičnejšem kriku človeških množic bedno malenkostni in ničevi; izkrivljati in nasiljevati v imenu neke transcendentne moralistične fikcije v sebi prirodo, prvo in najveličastnejšo stvarnost in lepoto; z egocentrično vztrajnostjo nenehno opozarjati svet na svoje asketske skušnjave, jih postavljati v središče svetovne problematike in brez oddiha besedičiti o težavah in temotah lastne, po nepotrebnem zatirane erotike in svoje zastarele, neizživljene pubertete, ki vpije v žilah in živcih monotono, žalostno in dolgočasno in terja svobodo, vse to je postalo danes pri nas umetnost in lirika, lepota in okus. Ekshibicionizem je na sploh dokaj neprijetna reč, ali če se že hoče komu takega izživljanja zase samega in ne da bi ogražal svojega bližnjega, je to naposled njegova osebna pravica in njegovo zasebno vprašanje; brž ko pa postane taka anomalčna potreba eden glavnih predmetov poezije, ki se tiska, se širi med ljudi, zahteva priznanje in upoštevanje, to se pravi, se obrača k človeški skupnosti, se vse to namah izpremeni v splošno, socialno zadevo in tudi ne more ubežati oceni s takega objektivnega stališča.

Katoliška psihološka usedlina, ki težko leži na dnu naše povojne katoliške lirike, je vcepila v velik del slovenskega pesniškega ustvarjanja neozdravljivo notranjo razklanost, je dala vse pogoje za beg pred erotično stvarnostjo posebej, katoliški nazor pa je prilepil potlej temu osebnostnemu umiku videz načelnosti in vsečloveške objektivnosti. Dandanašnji pa je moči označiti literaturo te vrste edinole za človeški, idejni in umetniški anahronizem, čegar glavna pomembnost je v tem, da je za slovensko sodobno problematiko značilen v izredno visoki in usodni negativni meri.

Nič manj se ne kaže notranja raztrganost katoliškega pesniškega ustvarjanja takisto v religioznih stihih. Le-te spet označuje ona stara

stereotipnost in enoličnost, v kateri se razblinjajo posamezne pesniške osebnosti, stereotipnost, ki je za našo katoliško liriko tolikanj pomembna, da se ob njej neubranljivo in vedno znova vsiljuje podmena o neki skriti nujnosti, ki kakor urok ne dopušča katoliškemu pesniku, da bi se iztrgal iz docela določenega tematskega kroga in iz predpisane obdelave takih stalnih, danes že do kraja izčrpanih in obrabljenih predmetov. Religioznost se je izživljala v naši povojni katoliški poeziji na dva načina: Predvsem v dekorativnem upodabljanju vnanjih relegioznih rekvizitov, v lirsko sila neplodnem, izumetničenem in prisiljenem, v bistvu pa docela razumarskem prepesnjevanju odrejenih cerkvenih svetniških ali liturgičnih motivov. Ta formalistično religiozna lirika, ki jemlje — kakopak povsem zmotno — različne verske in cerkvene simbole, predstave ali postave že za gotove, apriorne lirske činitelje (ki naj bi po navadi kar sami po sebi nadomestili pesnikovo čustveno ali vsebinsko siromaščino) ni docela nova iznajdba naše povojne katoliške poezije; saj je imela na primer svoje prednike že v takih-le dvomljivih stihih Silvina Sardenka:

„Ves ranjen in ubog,
 kakor v znamenju sveti Rok
 — samo ne tako svet —
 prihajam k Tebi, Brezmadežni cvet.“

Naša povojna katoliška lirika je take in podobne religiozne domisleke sicer dvignila na bolj umetniško ravnino ekspresionistične prefinjenosti in je nekoliko omilila njih cerkovniško trivijalnost; ali v bistvu je ostal pesnikov odnos do motivov te vrste isti kakor nekoč, se je prav tako omejeval na izrabljanje njih zunanje pesniške dekorativnosti — kolikor je je bilo zares ali kolikor je bil vsaj sam prepričan o njej —, ki ji je dal le artistično malce rafiniranejšo podobo. V neposredni zvezi s takimi motivi so določeni izrazi, prispodobe in farse, izposojene po večini iz cerkvenega besedišča in iz sv. pisma, ki se ponavljajo v pesmih naših katoliških poetov zmerom enaki in stalni kakor dolgočasna, neizpremenljiva šablona; vedno znova in znova srečujemo že polnih trinajst let eksotičnega ptiča „pelikana“, bledično belo cvetico „lilijo“, célo ladjevje „čolnov“ s popolno posadko „čolnarjev“ in „mornarjev“, „stražarje“ v „šotorih“ in brez njih, cel orkester „piščali“, vrtove „rož“, nič koliko „kelihov“, célo pesmarico „psalmov“, legijone „angelov“ in cel globus „rdečih rek“, „belih“ in „črnih“ „kraljestev“, „dežel“ in drugih zemljepisnih podatkov. Najznačilnejši, pa tudi najprozaičnejši predstavnik šablonskega uporabljanja cerkvenih motivov je poleg nepomembnega Avsenaka (ki je kot lirik povsem brezstrasten ter se zategadelj sili v neko religiozno ekstatičnost, pa ostaja kajpada samo bombastičen in nelirski) je Pogačnik,

v čigar „Sinjih gorah“ je težko najti eno samo resnično lirsko stvaritev. Docela razumsko zunaje opisno dojemanje religioznosti, ki ga je Francè Vodnik mnogo preobzirno označil kot „kontemplativni esteticizem“ (DiS 1931, str. 273), je zgolj negativen izraz neintenzivnega, čustveno sila revnega notranjega doživljanja. Pa je še vedno več kakor to, namreč dokaz, da se estetski nazori pri nas od Moderne v nekem oziru niso premaknili niti za ped, temveč je narobe, velik del našega književnega ustvarjanja in naše kritike zmedel osnovne pojme o bistvu literarnih vrst, zlasti pa o tem, kaj je resnična, pristna lirika in kaj ni:

„Jezus, tebi dal sem bol
kakor prt Veronika,
prosil sem, da bi jo ti
vzel od srca mojega.

Vzel si, Kriste, glasno bol,
v svojih jo rokáh obrnil —
pa jo zopet meni vrnil —
kakor prt Veroniki.“

Še značilnejša je druga vrsta katoliške religiozne lirike, namreč tista, ki ni edinole umska spekulacija, marveč izraz globljih notranjih razpoloženj in ki je njeno poglobitno občutje neka posebna religiozna groza. Le-ta je samo odtенок ali svojevrstna pojavná oblika one neozdravljive bojazni pred dejansko, neposredno stvarnostjo, one zastrašenosti, ki je osnovna psihološka poteza sleherne s svetom in „tostranskim“ življenjem sprte duševnosti; pojavlja se ta strah v neštevilnih podobah in ménah od erotičnega strahu do strahu pred konkretnimi ljudmi, pred katerimi beži v današnji dobi socialno in osebno izkoreninjeni katoliški pesnik k nestvarnim, namišljenim „Bratom in sestram iz daljne dežele“ (Anton Vodnik). Religiozni strah, groza pred božanstvom (Francè Vodnik: „Moj Bog, kako strah me je Tvojega imena...“) se pojavlja sredi mrakobne, stroge, srednjeveško mrke gotike religioznih doživetij naše katoliške poezije s tolikšno stalnostjo in nepogrešljivostjo, da postaja skupnostna oznaka katoliškega človeka, kakršen se kaže v tej liriki, in dobiva v slovenskih razmerah še mnogo širši karakterološki in nič manj takisto sociološki pomen. Religioznost naše katoliške lirike je malodane brez izjeme tegobna in nevesela:

„Jaz, ki sem stregel pri maši, sem pal na obraz,
zagrebel od groze se v plašča vezenje,
opr! roke na zemljó
in moje roke in obraz
so se oškropile z rdečo krvjo.“

(Pogačnik.)

Skorajda nič drugačna, nič vedrejša ni ta religioznost celó takrat, kadar opeva z Antonom Vodnikom otroškega, sončnega in vedrega sv. Frančiška. Dejstvo pa, da je groza njen najočitnejši izraz, doka-

zuje njeno notranjo razcepljenost, ki je pri psihološkem razmerju do stvarnosti, kakršno označuje katoliško psihiko, takó nujna, kakor je nujna posledica udarca bolečina. In če je glavna pojavná oblika take religioznosti proslulo bogoborstvo našega povojnega katoliškega pesništva — znova eden stereotipnih motivov —, je treba poudariti, da je takšna borba psihološko zgolj borba s samim seboj, borba z dejansko življenjsko stvarnostjo sprte in zategadelj vzročno v sami sebi iztirjene osebnosti. Pojav „Borivca z Bogom“, katoliškega upornika, ki naposled redno postane spet pokoren in skrušen vernik, je dandanašnji za katoliško poezijo po vsem videzu tolikanj privlačen in neizogiben, da mu ni ubežal malone noben katoliški pesnik po vojni ter ga Tine Debeljak (DiS, 1932, str. 403) celó označuje kot splošno in skupno potezo celotne prve generacije naših povojnih katoliških lirikov. Res je bogoborstvo označba pokolenja, ki naj bi bilo nositelj „religioznega obnovitvenega gibanja“, pa nam njegova religiozna razdejanost in groza govori le o tem, da se skriva v njegovem odnosu do sodobne stvarnosti globoko nesoglasje in iz njega izhajajoča človeška in idejna nemoč; vse to pa dokazuje, da je to in takšno bogoborstvo v bistvu samó nezaveden, zakrinkan umik pred resnično življenjsko borbo sredi konkretnosti današnjih krvavih medčloveških odnosov, beg v skrajšen egocentrični subjektivizem in pasivizem. To pa je nujna pot človeka, ki je skrčil ves svoj odnos do ljudi in sveta do samotne borbe s prividi svoje domišljije. Ta *circulus vitiosus* katoliškega bogoborstva je — kolikor je mogoče izluščiti kakšen stvaren podatek iz navlake retoričnega patosa in gostobesedne, nejasne mistike — v zadnji stopnji zgolj stalna in na dosledni katoliški liniji docela brezupna borba med realnostjo in fikcijo; svojo najvišjo točko je dosegel v zbirki Franceta Vodnika „Borivec z Bogom“, kjer se je izoblikoval v pravo pravcato ideologijo, po stari navadi kajpa močno pomešano z misticizmom; a pojavil se je že s Pogačnikom:

„Vpil sem,
kot rjove sredi puščave omagani lev,
k Bogu sem vpil,
jaz upornik in hlapec njegov,
in kakor Mozes na gori
naravnost govoril sem z Njim,
Križanim svojim,
joj!“

Celó Kocbek, ki se ga je v splošnem katoliška religiozna borba še najmanj dotaknila in je ves pogreznjen v mistična nastrojenja svoje „Zemlje“ (ki ni — že izza Majcenovih dni — ne stvarnost ne čista duhovna predstava, marveč brezuspešen pesniški poskus, najti

v katoliškem okviru pomirljivo sintezo med obema), se ni otel privlačnosti tega motiva, dasi mu pri tem popolnoma nedostaja notranja prepričevalnost:

„Kje si, protiigravec? Pridi, sveti nasprotnik,
premagaj me iz oči v oči in podri me na tla...“

— dočim je postalo bogoborstvo — po neizbežni usodi vseh katoliških stereotipnih predmetov — v Avsenakovi pesmi že popolno in medlo epigonstvo:

„Morda srdiš se name, otroka, ki Tvoj sem...
Čuj zdaj: vpijem, kričim in ne neham,
izzivam Te, Bog moj, kličem Te na spopad, na boj!
Čutiti hočem vsaj v strašnih udarcih Tvojih
kako si z meno.“

Vsa naša katoliška lirika kaže skrito, toda razumljivo težnjo, dati nekakšne končnoveljavne življenjske norme, ki daleč presegajo ožje umetnostno območje, čemur pravimo točno in preprosto tendenca. Čim bolj jo skriva, tem bolj je tendenca očitna, in čim bolj je ta lirika osebna, tem bolj je jasno, kako se trudi, da bi si priborila občelo-človeško veljavnost, ki jo zastopa tem odločneje in brezpogojneje, čim bolj je prepričana, da je kot katoliška literatura vzela „večno resnico“ v izključen zakup. Katoliška kritika, ki je vselej izražala zelo značilno potrebo, podpreti in upravičiti subjektivistična nastrojenja katoliškega pesništva z objektivnim ideološkim videzom in se je zmerom motala v verbalnih označbah, kakršni sta na priliko „metafizični realizem“ ali „duhovno-religiozni kolektivism“, je že zgodaj izumila tudi posebno ideološko opravičbo za psihološki kompleks, s katerim je zvezan pojav bogoborstva. Po mnenju Tineta Debeljaka (DiS, 1932, str. 399) ni to nič manj kakor „borba za religiozni red vesoljstva“; temeljitejše je izpovedal ta nazor Francè Vodnik, ki trdi („Pot v tempelj“, DiS, 1930), da je „tragični človek... tisti, ki danes gradi novo bogočloveško sintezo in sprejema nase gigantsko borbo za novo univerzalno harmonijo“ — dočim je najpoznejši in v svoji smeri najdoslednejši izrastek te ideologije danes Edvard Kocbek.

So pa vélike in mogočne besede, katerim vzame en sam objektivni prijem kritičnega razuma ves videz pomembnosti in zveličavnosti. Tako se izkaže tudi ta gigantski „tragični človek“ s stvarnega psihološkega vidika kot zelo prozorna in dokaj enostavna, čeprav sila zanimiva utvara. Spričo bede, stiske in strašnosti konkretne življenjske tragike, v kateri se dandanes ubijajo milijoni človeških nesrečnežev, ki naj bi jih odrešil samozvani mesijanizem Tineta Debeljaka, Franceta Vodnika in vse naše povojne katoliške lirike, je „tragični človek“

dejansko kaj malo tragično, slabotno, v sebi razdvojeno, z realnostjo in še zlasti s sodobno stvarnostjo sprto, od ljudi odmaknjeno, erotično iztirjeno, vase samega zaklenjeno in socialno pasivno bitje, ki se daleč od realnih nalog, kakršne danes ta dan nalaga človeška skupnost poedincu, brezupno otepa v nerazrešljivi mreži svojih lastnih predstav; takšno, v globini zastrašeno bitje vé na dnu svoje zahomotane podzavesti za svojo osebno nemoč in jo skuša utajiti z donečimi, čim manj jasnimi, čim manj stvarnimi frazami, ki naj bi prav tej nemoči priborile „heroičen“ (Kocbek) videz splošno človeške zaslužnosti — ne glede na malce neprijetno okoliščino, da pogrešajo takšne mesijaniistične fraze in takšne odrešilne ponudbe človeštvu vsako podporo v pesnikovi konkretni dejavnosti sredi današnjih medčloveških odnosov. Če ta ideologija poudarja in slavi tragičnost osamljene osebne borbe, znameniti katoliški beg v iracionalnost, „nemir, ki teži v katastrofo“, „skok v popolno brezobličnost življenja“, „zdrav demonizem (!), ki bojda ustvarja „nevloljivo transfiguriran svet“ (Kocbek, DiS 1935, str. 350) — je to le nujna posledica resnično katastrofalnega, že zdavnaj preizkušene in do dolgočasje poznanega dejstva, da je organična nesposobnost katoliškega umetnika, dati kakršenkoli pozitiven, jasen odgovor na sodobno stvarnost, že tolikaj neozdravljiva, popolna in brezupna, da je zanj edina in poslednja rešitev zanikavanje dejanske življenjske resničnosti sploh, odpoved razumu in logični misli, umik v fikcijo, še manj, umik v skrajno zmedeno in anarhično besedičenje o fikcijah nekakšnih neobstoječih „transfiguriranih“ svetov. In takšno besedičenje je danes in na tej točki zgodovinskega dogajanja v visokem odstotku edini človeški in idejni rezultat naše povojne katoliške lirike.

*

Bledikavo svetlikanje brezkrvnih, neoprijemljivih simbolov; enolična, sentimentalna solzavost in trpko, bolešno trepetanje plamenčkov pred nevidnimi, zabrisanimi podobami v poltemi; osladni, težki vonj voska in kadila in skrušeno, groze in drgetanja polno klečanje na mrzlih kamenitih tleh; skrivenčeno doživljanje nedvomne zemeljske stvarnosti skozi meglo onostranskih podmen in zbegamo nihanje nad predmeti, ki so izgubili v prelivanju mističnih navdihov vse svoje prirodne oblike; grozničavo strmenje v mrak neodgrnjenih zaves in prepadeno trkanje na prsi v otrpli zatohlosti; bojazen pred onostranskimi prividi, pred ljudmi, pred lastno mislijo, pred lastno prirodno telesnostjo, s katero je božanstvo udarilo človeka v docela nerazumljivi nebožanski potrebi, da gleda njegovo večno brezplodno trpljenje in in doživlja ob njegovem samoponižanju svojo glorio; strah, strah,

strah — nad vsem pa zamaknjeni asketski svetniški obrazi, strogi, neprizanesljivi in preteči ko obledele postave s srednjeveških podob ali kakor temna maska Torquemade — to je (v splošnem) pesniško in duhovno obzorje naše povojne katoliške lirike, te čudne zmesi skrajnega individualizma in dogmatske uniformiranosti, in temu pravi del naše kritike zmeraj znova in znova vrhunec slovenske poezije. Ta blede, negibna in okostenela katoliška pesniška shema pa ni sredi dejanskih odnosov, v katerih živita človeštvo in slovenski narod dandanes, nič drugega kakor logična konsekvence tisočletne slovenske nepremakljivosti in v tem smislu je ta poezija izredno tipična za našo narodnostno in družbeno problematiko. Katoliška literatura, ki si je zmerom lastila izključno zastopstvo čistega slovenstva, je v svoji liriki odgovorila na sodobna slovenska vprašanja skrajno negativno: Sredi krvavega dogajanja, v katerem doživljajo danes Slovenci v dejanski borbi za svoj obstoj in svoje osnovne življenjske vrednote tegobno izkušnjo, da je težišče slovenskega problema edinole „tostranska“, zemeljska stvarnost njihove ekonomske, socialne in politične ogroženosti, sredi vsega tega je naša katoliška lirika v blagor in odrešenje dveh milijonov živih slovenskih ljudi razpredla samó moten, neuporaben in zmeden mitos slovenstva (Kocbek: „Slovenska pesem“); o konkretnih slovenskih vprašanjih pa je ob zatrjevanju, da je slovenska zemlja „kakor češminov cvet“, vedela povedati — in še to le mimogrede — zgolj to, se je v slovenske lesove zagrizel „debelih trgovcev... golt“ in da

„... vsakih deset števil pri nas
svojo gostilno ima,
soseda dva, le prečesto, pravdarja dva:
oče je grunt zapraval ali zapil,
sin se tovarni prodal je za delavca...“

(Pogačnik.)

Takšna, kakršna je naša povojna katoliška lirika danes in kakršna je bila skorajda brez izprememb že poldrugo desetletje, ni nastala slučajno, marveč je posledica določenih konkretnih odnosov slovenske družbene sredine. Kakor vsaka duhovnost in sleherna umetnost, ima takisto ta poezija svojo družbeno osnovo, iz katere rase z neizpremenljivo vzročno nujnostjo in zakonitostjo, in ta osnova je del tistega slovenskega meščanstva in malomeščanstva, čigar glavna oznaka je bila vselej družbena nedoraslost, politična nezrelost in popolna idejna in kulturna neplodnost. In tako je sredi neurejenosti slovenskih družbenih razmer, sredi negativnosti zgodovinskih pogojev, v katerih se je razvijalo slovenstvo, ta poezija umetniško, psihološko in sociološko velika izpoved vsega, kar je v nas trpnega, neaktivnega in zaviralnega. Tako po svoji vsebini kakor tudi po vseh oblikovnih ele-

mentih, ki so genetično tesno povezani z njeno prirojeno notranjo revnostjo in so z vsemi svojimi pretiranostmi v pretežni večini njena negativna kompenzacija, je slovenska povojna katoliška lirika en sam skupen izraz tiste globoke slovenske manjvrednosti, ki se imenuje naš tisočletni pasivizem.

Iz Lukianovih „Pomenkov bogov“

Prevedel Sovrè Anton.

Lukian iz Samosáte, najduhovitjši grški pisatelj 2. stol. po Kr. Večen popotnik, žurnalist, zabaven pripovedovalec krajših stvari, avtor pamfletov, kritičnih esejev, dialogov, zlasti pa obnovitelj stare ciniške satire. Odličen oblikovalni talent, izviren celo v takratni dobi popolnega epigonstva, ko je literatura živela le še od tujih misli. V njegovih delih se odraža vsa blaziranost tedanje družbe brez idealov, brez vere in npravnstvenih opor. Njegovemu ujedljivemu peresu ni sveta ne preteklost ne sedanjost, ne bogovi ne ljudje, ne filozofija ne njeni učeniki. Iz vsega veje popolna skepsa, v kateri se na strahoten način kaže bankrot antične kulture. Lukian je bil tisti grški pisec cesarske dobe, ki so ga stoletja dolgo največ brali.

Zevs in Hefaistos

HEFAISTOS, Kaj bo dobrega, Zevs? Prišel sem s sekiro, kakor si naročil. Tako je ostra, da bi z enim zamahom kamen presekala.

ZEVS. Dobro, Hefaistos. Razkolji mi glavó na dvojel!

HEFAISTOS. Menda me skušaš, ali se mi bléde ka-li. Govôri resno in povej, kaj bi rad!

ZEVS. Da mi črepino prebij, sem dejal. Poslušaj, če nočeš okusiti moje jeze: saj bi ne bilo prvič! Kar udari, nič se ne obiraj! Ne zdržim popadkov, ki mi prevračajo možgane.

HEFAISTOS. Glej, oče, da ga kaj ne polomiva! Sekira je reznà: ne bo ti pomagala brez krvi roditi kakor zavetnica otročnic.

ZEVS. Tak mahni že, nikar se ne boj! Jaz vem, da mi bo dobro storilo.

HEFAISTOS. Nerad udarim, a naj bo! Kaj pa hočem, ko ne odnéhaš? (*Razkolje Zevsu glavo; na dan skoči boginja Atena, vsa v orožju.*) Ha! Kaj takega pa še ne! Deklè v orožju? Bogme, lepega zlo-deja si imel v glavi! Kaj čuda, če si bil zadnje čase tako nasajèn! Saj ni šala, valiti tolikšno punco pod možgansko mreno, pa še oboro-ženo! To je bila kasarna, ne glava! — Kaj? Ali ti ne pleše spak že orožnega plesa? Kako se to vrti in skače! S kakim zanosom stresa ščit in vihti kopje! A kar je najbolj čudno: lepa je in v tem kratkem času dozorela. Sicer ima sovje oči, ali to se šlemu kar dobro prilega. —